

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թէև փոքր ինչ անագան, բայց վերջապէս պատե՛հ առիթը կը ներկայանայ ինձ, որ իմ կանխաւ խոստմանս համաձայն, ընդարձակ տեղեկութիւն և մանրամասնաբար գործոյն հանգամանքը բացատրեմ հրապարակաւ բոլոր ազգայնոց ի գիտութիւն և ուրախութիւն:

Ռուբինեան վարժարանը 1870 թուականէն սկսեալ մի հաստատութիւն է Կ. Պօլսոյ մէջ, ազգային երկսեռ մանկանց կրթութեան և դաստիարակութեան նուիրեալ: Այդ կրթարանը ինը տարիներ յարատեւ և արդիւնաւոր կերպիւ շարունակեց իր ուսման ընթացքը մեր վերատեսչութեան և հսկողութեան ներքոյ, որոյ մասին չեմ ուզեր, որ ես անձնագով լինիմ, այլ բաւական կը համարիմ Կ. Պօլսոյ ամենապատիւ Սրբազան պատրիարքին և Ազգ. կրօնական պատկառելի ժողովոյն վկայութիւնները յիշել այդ վարժարանի մասին, որ առ Վեհափառ Հայրապետն ուղղեալ պաշտօնական գրութեանց մէջ վկայած և հաստատած են: Այդ չափը բաւական համարելով, աւելորդ կը համարիմ վարձեալ յիշել ազգային լրագրաց հրապարակային գովեստները, սկանառեա վկայից և բազմաթիւ ծնողաց ու այցելուաց անկեղծ վկայութիւնքը:

Ռուբինեան վարժարանը ունի այժմ Կ. Պօլսոյ մէջ տասը հազար մանէթ արժէքով մի շէնք, որ առանց որ և է ազգային օժանդակութեանց մի միայն իմ քրտամբս և աշխատութեամբ ձեռք բերած եմ. բայց վերջին երկու տարիներու միջոցին աղետալի և աշխարհաւեր պատերազմին երեսէն, ծնողաց շատին անյաջողութեանց և ձախորդութեանցը պատճառաւ, փոքր ինչ պարտուց ենթարկուեցաւ յիշեալ վարժարանը:

Մենք, ինչպէս շատերը, ի վաղուց անտի համոզուած լինելով որ ազգային վերակենդանութիւնը և Հայաստանի վերաշինութիւնը, լուսաւորութեամբ և գիտութեամբ միայն հնարաւոր է, մեր մասնաւոր և փոքր աշխատութեամբ՝ այդ ընդհանուր դաստիարակութեան գործոյն մասնակցեցանք, բայց այժմ որ պարագայները և ժամանակը փոփոխուած ընդհանուր ազգէն ընդհանուր շարժում և աշխատութիւն կ'ապահանջէ զարգացման և յառաջադիմութեան հա-

մար, միւս կողմէն ուրախութեամբ տեսնելով որ ազգօգուտ ընկերութիւններ, ինչպէս Արարատեանը և Գարոցասիրաց — Արևելեանը անձնուէր և բազմաշխատ ընկերութիւնները, որոնք բուռն ճիգեր կը թափեն Վասպուրականի և Տարօնոյ Մամիկոնեան աշխարհներու մանկանց լոյս և գիտութիւն սփռելու և Հայ ազգին աղետից և վշտաց վերջ տալու, այս ոգւով և այս նպատակաւ ես ևս ինձ բաժին ընտրած էի Հայաստանի սիրտը և կեդրոնը եղող, Բարձր Հայոց Կարնոյ (Երզրում) քաղաքին մէջ Նրկրագործական ընդարձակ ուսումնարան մի բանալ և նոյն գաւառի մերձակայ գտնուած, Բասնու, Ալաշկերտի, Բաքերդի և Խնուսի վիճակներու Հայ մանկանց ոչ միայն մտքի լոյս և սրտի կրթութիւն, այլ և ուսման հետ զուգընթաց, նաև հիմնական արհեստ մի ուսուցանել՝ այն է երկրագործութիւնը, գլխաւորն և գերագոյնը ամենայն արուեստից:

Այս տեսակ ձեռնարկութեան համար թէև զօրաւոր ընկերութիւն մի հարկաւոր էր, բայց մենք ժամանակին զժուարութիւնները և պարագայները նկատողութեան առնելով, այդ կազմուելի ընկերութիւնը ետքի ձգեցինք, որ ժամանակին կը յուսամ թէ օրինաւոր և զօրաւոր կերպիւ պիտի կարողանամք կազմել: Առ այժմ ժամակաճառ չլինելու և գործոյն ապահովութիւն և վտահոլութիւններ չլինելու համար, խնամակալութեան մը պէտքը զգալի էր, ուստի Կ. Պօլիս գտնուած ժամանակս հանրածանօթ ազգասէր և քաջ արուեստագէտ, երբեմն մեր մանկութեան և աշակերտութեան ժամանակ Ազգ. հիւանդանոցի Նրկրագործական անդրանիկ վարժարանի վերատեսուչ Ամասեան մեծ. Յակոբ Էփէնդիէն խնդրեցինք, որ իր նախագահութեան տակ խնամակալութիւն մի կազմէ և ես իմ սեպհական Ռուբինեան վարժարանի տասը հազար մանէթ արժէք ունեցող շէնքը զրամագլուխ դնեմ և անմիջապէս գործի սկսինք, բայց որովհետև փոքր ինչ պարտք ունենալով և այս տեսակ մեծ գործի մը բաւելու չափ զօրաւոր գումար չլինելով, խորհեցանք դիմել Վեհափառ և Ընդհանրական Հայրապետին ամենայն Հայոց, որպէս զի մեր ներութեան և պարտուց օժանդակելով՝ մեր ձեռնարկութեան ժամյառաջ զլուի հանելուն նպաստէ: Բիւր շնորհակալութիւն Վեհափառ Հայրապետին, որ իր ունեցած բուռն սիրով և ազգային լուսաւորութեան և զարգացման նախանձախնդիր և վեհանձն ոգւով, ինչպէս բիւրաւոր օրինակներ առած է մինչև ցարդ, պսակեց մեր բաղձանքը և չմերժեց Կ. Պօլսոյ Հայոց ազգասէր պատրիարքի Տ. Ներսէս Սրբազան արքեպիսկոպոսի խնդիրը և պէտք

եղած ձեռնառութիւնը խոստանալով հանդերձ, հրաման շնորհեց մեզ առանձին հայրապետական կոնդակաւ գիմել սիրելի ազգին և ազնիւ Հայ ժողովրդոց մարդասիրութեան և օժանդակութեանը: Հազար շնորհակալութիւն նաև Տփլիսու պատուական և ազնիւ ազգայնոց՝ որք առաջինը լինելով այս մեծ և նուիրական գործոյն, իրենց համակիր զգացումը, սէրն ու յարգանքը և առատաձեռն օժանդակութիւնը նուիրեցին և կընուիրեն և համարձակութեամբ ու պարծանօք կը յայտարարեմ որ պանծալի, փառաւոր և յաղթական արձան մի պիտի կանգնեն Հայրենեաց սրտին և հոգւոյն վերայ ի փառս և ի պատիւ իրենց և ընդհանուր ազգին:

Եւ որովհետեւ մեք ամեն ատեն չէինք կարող ներկայ գտնուիլ անձամբ ի Տփլիս և կամ ուրիշ քաղաքներ, ուստի մշտապէս պաշտպանութեան և օժանդակութեան և միանգամայն ազնիւ ժողովրդեան կատարեալ վստահութեան և ապահովութեան համար, Ռուսաստանի մէջ ևս պատուաւոր և վկայեալ անձերէ խնամակալ յանձնախմբի մը պէտք կար:

Արդ ուրախութեամբ սրտի կը ծանուցանեմք որ այդ մասին ևս մեր բաղձանքը պսակուեցաւ, թէև փոքր ինչ ուշ: Նրկոքին պատուական և ազգասէր անձինք իրենց հաճութիւնը և բարի կամեցողութիւնը նուիրեցին և Ռուբինեան Նրկրագործական ուսումնարանի խնամակալութեան պաշտօնը ազգասիրաբար յանձն առին, որոց առաջինն է Տփլիսու առաջին վաճառական մեծապատիւ պ. Աղեքսանդր Մանթաշեանց պատուաւոր և բարձր ազգայինը և երկրորդը դարձեալ Տփլիսու պատուաւոր և ուսումնական ազգայիններէ մեծ. պ. Արգար Յովհաննիսեանցը «Փորձ» անուն պատուական ամսագրի մեծարոյ խմբագիրը, որոնք ի հարկին մի քանի անձինք ևս իրենց հետ պիտի ընկերացնեն: Սոքա պիտի լինին դանձապահ հաւաքելի ամենայն դրամոց յանուն Ռուբինեան Նրկրագործական ուսումնարանի, թէ Տփլիսու և թէ բոլոր Ռուսիաքնակ ազնիւ ազգայնոց և ամենայն նուիրատուութիւնք ընդունեն և գանձեն ի պէտս յիշեալ Նրկրագործական վարժարանի: Նա ևս յիշեալ Նրկրագործական վարժարանի ուսման ծրագիր մը պատրաստելով ի ձեռն քաջ արուեստագիտաց, նոյն հիման և ուղղութեան վերայ, ուսումնարանի կազմութեան և ընթացից վերայ պիտի հսկեն. Կ. Պօլսոյ խնամակալ յանձնախմբին հետ:

Սինչև ցարդ մեր ձեռամբ հաւաքեալ դրամներն ևս, որոյ առաջին ցուցակն արդէն հրատարակեալ է և միւսներն ալ հետզհետէ

պիտի հրատարակուին, յանձնեցինք յիշեալ երկոքին ազնիւ և մեծարոյ խնամակալաց:

Ուստի այս առթիւ հրաւեր կը կարգամ ընդհանուր ազգայնոց, թէ Տփլիսաբնակ և թէ գաւառաբնակ սիրելի ժողովուրդոց, որպէս զի առանց խնայելու առատաձեռն օժանդակութեամբ իրենց աջակցութիւնը նուիրելու փութան այս տեսակ մեծ ձեռնարկութիւն մի ի գլուխ հանելու համար: Յօդուածս չի վերջացած ուրախառիթ լուր մ'ալ ունիմ աւետելու սիրելի ազգիս: Ռուբինեան երկրագործական վարժարանը այսուհետեւ Ամբրոսիոս վարդապետի սեպհականութիւնը չէ, այլ ընդհանուր Հայ ազգին կ'ը պատկանի. ես իմ յօժարութեամբս իմ սեպհական վարժարանս սիրելի ազգիս կ'ը նուիրեմ և կ'ը կտակեմ զայն Ս. Էջմիածնի Արարատեան Մայր Աթոռոյն, այն պայմանաւ որ միշտ կանգուն պահուի երկրագործական Ռուբինեան վարժարանը, որոյ կտակագիրը ժամանակին Ս. Էջմիածնի պատուական Արարատ ամսաթերթի մէջ և ազգային պարբերական թերթերու միջոցաւ պիտի հրատարակեմ:

Ես որ այսօր իմ բոլոր հարստութիւնս և կարողութիւնս եղած սոյն տասը հազար մանէթ արժէք ունեցող շէնքը սիրելի ազգիս կ'ընուիրեմ, հրաւեր կարգալու իրաւունք ունիմ մեծահարուստ և նշանաւոր ազգայնոց, որպէս զի մէկ մէկ գումար կամ կալուած կտակելով կամ նուիրելով յիշեալ երկրագործական ուսումնարանին, նորա ապագայն ապահովեն:

Երկրորդ, առհասարակ ամենայն ժողովուրդ, թէ վաճառականք և թէ արհեստաւորք պարտին իրենց տարեկան արդար և քրանսութիւն վաստակէն և շահէն բաժին մը նուիրել մշտապէս, յօդուս սոյն ուսումնարանի և ի կրթութիւն Հայ մանկուոյն:

Եւ երրորդ, կ'առաջարկեմ որ յանուն Ալաշկերտի Հայ ժողովուրդեան որչափ որ հաւաքեալ դրամք կան մինչև ցարդ, բոլորն ալ այս դպրոցի դրամագլխին միացնել և ոչ միայն Կարնոյ գաւառին, այլ նաև Ալաշկերտի, Բասենու և ուրիշ մի քանի գաւառաց Հայ մանկուոյն ըւստւորութեանը և երկրագործական արուեստին զարգացմանը նուիրել:

Այուսամ թէ, մեր այս ամենափոքր ծառայութիւնը և ընդ նմին առաջարկութիւնները հաճելի և ընդունելի պիտի լինին սիրելի ազգիս և ամենայն ժողովուրդ և ամեն կողմանէ պիտի քաջալերեն զմեզ, մեր սկսած ազգօգուտ ձեռնակը ի գլուխ հանելու և պսակեալ տեսնելու: Նախախնամութեան շնորհը և բարեյաջողութիւնը խնդրելով քնամ սիրելի ազգիս խ. ծ.

Ամբրոսիոս ծ. վ. Ռուբինեանց:

ՆԱԽԸՆԹԱՅ ՀԱՄԱՐԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

- I. ՀԱՅԻ ԽՆԴԻՐ, ազգային լիպասանութիւն Պերճ Պաշխանցի:
- II. ԶԱՏԻԿ, բանաստեղծութիւն Գամառ — Բաթիպայի:
- III. ՎԱՆԱՅ ՇՐՋԱԿԱՅՆԵՐԸ, Մ. Անանեանի:
- IV. ԿԻԼԿԻԱ, գործ Բ. Մանգրօի:
- V. ՀՈՌՄԻ ԳԷՏՏՈՆ, էմէլիօ Կաստէլարի:
- VI. ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ ԴԱՍԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ:

ՄԱՏԵՆԱԽՍՈՒԹԻՒՆ

- VII. ԳՈՇ ՄԻԹԱՐԻ, ՈՂԻՄՊԻԱՆՈՒ Է ԵԶՈՎՊՈՍԻ ԱՌԱԿՆԵՐԸ.
Թարգմ. Խորէն քահանայ Միրզաբէգեանցի, Դրիչ:
- VIII. Biographie d'un homme utile, par M. Charles Robert.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

- IX. ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. Ծերէնց:
- X. ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ.
- XI. ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ, Գ. Վ. Սրուանձտեանցի:

ՅԱԽԵԼՈՒԱԾ

- XII. ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐ. Բարսիան:
- XIII. Յայտարարութիւններ:

Дозволено Цензурою. 1 Мая 1879 г. Тифлисъ.

Типографія И. Мартиросіанца.

„ՄՉԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

1879 թվին

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ԱՄԵՆ ՍԸ, բայցի տօն և տօներին հետևեալ օրերից :

Լրագրի զերբը և պրօգրամման նոյն են մնում: Մենք ստանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: «ՄՇԱԿ» տարեկան զինը 10 ռուբլ է, կէս տարվանը 6 ռուբլ: Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ:

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կօպէկով հատը:

Օտար քաղաքներից պէտք է ղիմել հետևեալ հասցէով՝ ТИФЛИСЬ Редакция «Мшакъ»:

Խմբագիր — Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ:

ՆԵՐԿԱՅ 1879 ԹՈՒՆԿԱՆԻՆ

Մ Ե Ղ Ո Ւ Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ի

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐԸ

ԿԸ Հրատարակվի նոյն ուղղութեամբ և պրօգրամմայով

ՇԱԲԱԹՆ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ

Թէ ԹԻՖԼԻՉՈՒՄ ՆԻ Թէ ՕՏԱՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՄ ՆԻ ԳԻՒՂԵՐՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է 8 ՌՈՒԲԼԻ

Թիֆլիզում ստորագրվել ցանկացողը կարող են ղիմել. 1) ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ, որ գտնվում է Ս. Վարդանեանի տանը, հեռագրական կայարանին կից. 2) պ. Զաքարիա Գրիգորեանցի ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՅՈՒՄ, Միխայլովսկի կամուրջի մօտ պ. Զուբալովի տանը, Լոնդոն հիւրանոցի տակ. 3) պ. Համբ. Էֆիմեանցի ԾԽԱԽՈՏԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ, Դվորցովոյի փողոցի վերայ, Արծրունու զաւերէում 4) Եղբարց Արզիկանց ՄԱԳԱՋԻՆՈՒՄ Միխայլովսկի կամուրջի վերայ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են ղիմել խմբագրատուն հետևեալ հասցէով՝

Въ редакцію Армянской газеты „ПЧЕЛА АРМЕНИИ“
въ Тифлисе.

ՄԱՆԿԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԹԵՐԹ

ԱՄՍԱԳԻՐ

Մշտական աշխատակիցներս են, Պ. պ. ԱՌԱՔԵԼ ԲԱՀԱԹՐԵԱՆՑ
և ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԻԳԱՆԵԱՆՑ : Աշխատակցում են մեկ նոյնպէս մեր
ուսումնարանական դործի մէջ յայտնի փորձաւու անձինք :

Տարեկան 12 դրբոյի, իւրաքանչիւրը 4 — 6 թերթ (64—96
եր.) : Տարեկան գինն է 6 թուրք ամենայն տեղ :

Խմբագրութեան հասցէն *Тифлис. Редакция Армянскаго
Журнала „Педагогический Листокъ“. Сололакъ, Садовая улу-
га д. № 42.*

Քաղաքիս մէջ ստորագրուել կարելի է Պ. Զ. Գրիգորեանցի և
«Կենտրոնական» գրաւաճառանոցներում :

Խմբագիր ՅԱԿՈՒ ՏԵՐ — ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ :

„ՄԱՍԻՍ“

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ , ԱԶԳԱՅԻՆ , ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Հրատարակում է Կ. Պոլսում ամենայն օր :

Տարեկան գինն է Ռուսաստանի համար 20 ռուբլի :

Ստորագրութիւններն ընդունւում են «Կենտրոնական» գրաւա-
ճառանոցում :

ОБЪ ИЗДАНИИ

ВЪ 1879 ГОДУ ВЪ Г. ТИФЛИСѢ

ЕЖЕДНЕВНОЙ

ЛИТЕРАТУРНО - ПОЛИТИЧЕСКОЙ ГАЗЕТЫ

„ТИФЛИССКІЙ ВѢСТНИКЪ“

(СНДЪМОЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ).

1879 году „Тифлисскій Вѣстникъ“ будетъ издаваться по той-же программѣ, при участіи тѣхъ-же сотрудниковъ, какъ въ нынѣшнемъ.

Газета будетъ выходить ежедневно, кромѣ дней, слѣдующихъ за воскресными и праздничными.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

С Р О К И:	Безъ до- ставки.		Съ достав- кою въ Тп- флисѣ.		СЪ ПЕРЕСЫЛКОЮ.			
	РУБ.	К.	РУБ.	К.	По имперіи.		По почтов. союзу.	
На годъ	10	—	11	—	12	—	15	—
„ полгода	5	50	6	—	6	50	9	—
„ 3 мѣсяца	3	—	3	50	4	—	6	—
„ 1 мѣсяць	1	—	1	25	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Иногородные адресуютъ свои требованія: Въ Тифлисѣ, въ редакцію „Тифлискаго Вѣстника“.

